

Prof. Dr.
Taner ASLAN

Aksaray Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi Tarih
Bölümü.
taneraslan@aksaray.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8207-3224>

Başvuruda bulundu. Kabul edildi.
Applied Accepted

Eser Geçmişi / Article Past: 12/11/2022 08/12/2022

Araştırma Makalesi

DOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.1203385>

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

Osmanlı Devleti'nin Avrupa Diplomasisinde Posta Sorunu Üzerine Bazı Değerlendirmeler

Some Assessments on the Mail Problem in the Ottoman State's European Diplomacy

Öz

Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyılda karşılaştığı sorunlar arasında yabancı posta sorunu önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu postalar Avrupalı devletler ile Osmanlı Devleti arasında yapılan muhtelif antlaşmaların bir neticesi olarak ortaya çıkmış, birçok yerde yabancı posta acentelikleri büro açmışlardır. Başlangıçta sadece sefaret postalarını taşımak üzerine kurulan yabancı postalar, ticaretin, haberleşmenin gelişmeye başladığı üretim ve dağıtım ağına duyulan gereksinimin giderek önemli olduğu 19. Yüzyılda posta hizmetleri halkın ve tüccarların haberleşmesin de de kullanılmıştır. Zamanla kurumsal bir yapı haline gelen bu postaların yasak yayın, kaçak silah, insan kaçakçılığı vb. zararlı ve hukuka aykırı maddelerin naklinde araçsallaştırılması, Osmanlı Devleti açısından önemli bir güvenlik sorunu meydana getirmiştir. Devlet bu sorunu ortadan kaldırmak için öncelikli olarak Osmanlı postalarının modernizasyonunu sağlamaya çalışmıştır. Bir devlet meselesi olarak görülen yabancı postaların kaldırılması devletin öncelikli gündem maddeleri arasında yer almıştır. Bunu diplomatik kanallar vasıtasıyla ortadan kaldırmayı denemiş, ancak yabancı devletlerin olumsuz yaklaşımları nedeniyle bir sonuç alınamamıştır. Çalışmada Osmanlı Devleti'nin yabancı postalar sorununu çözmek için yaptığı diplomatik faaliyetler ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Osmanlı Devleti, yabancı postalar, evrakı muzırır

Abstract

Among the problems encountered by the Ottoman Empire in the 19th century, the problem of foreign mail constituted an important place. These posts opened as a result of various agreements between European states and the Ottoman Empire, and foreign postal agencies offices in many places. Foreign posts, which were initially established only to carry embassy posts, were also used in the communication of the people

ATIF: ASLAN Taner, "Osmanlı Devleti'nin Avrupa Diplomasisinde Posta Sorunu Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 8/4 (Aralık 2022), s. (1179-1198)

CITE: ASLAN Taner, "Some Assessments on the Mail Problem in the Ottoman State's European Diplomacy", *Journal of History and Future*, 8/4 (December 2022), pp. (1179-1198)

and merchants in the 19th century, when the need for production and distribution network became increasingly important with the development of trade and communication. These mails, which have become an institutional structure over time, are used for prohibited publications, smuggled weapons, human smuggling, etc. The instrumentalization of harmful and illegal substances in the transport created an important security problem for the Ottoman Empire. In order to eliminate this problem, the state primarily tried to modernize the Ottoman posts. The removal of foreign mail, which is seen as a state issue, was among the priority agenda items of the state. He tried to eliminate this through diplomatic channels, but could not get any results due to the negative attitudes of foreign states. In the study, the diplomatic activities of the Ottoman Empire to solve the problem of foreign posts are discussed.

Keywords: Ottoman Empire, foreign posts, documents muzırira

Giriş

19. Yüzyıla girerken Osmanlı Devleti'nin politik, askeri ve mali sorunlarını Batı dünyası dikkatle takip ederek, Osmanlı ülkesinde iktisat, üretim ve tedarik sahasında bazı avantajlar elde etmenin peşinde olmuştur¹. Daha önceden bazı antlaşmalarla posta işletme ruhsatı alan Batılı ülkeler, postanın önemli bir mali, ticari ve politik bir sektör haline gelmesiyle birlikte posta işletmelerini daha fazla geliştirme ve yaygınlaştırma hamlesine odaklanmışlardır. Jeopolitik ve çok çeşitlilik açısından oldukça elverişli olan Osmanlı ülkesinde yabancı postalar söz konusu yüzyıl içerisinde ciddi bir yapılanmaya gitmişlerdir. Devletin içinde bulunduğu durumdan istifade etmesini bilen Avrupalı devletler, sektörel bazda postayı farklı alanlarda kullanıma soktukları gibi, önemli istihbari bilgi ağının başat taşıyıcı unsuru haline de getirmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nin kurumsal yapısındaki aksaklıkları gidermek amacına matuf başlatılan ıslahi projelerin, posta teşkilatına uygulanması hayli geç bir döneme, Tanzimat Fermanı asrına tekabül edecektir. Başlangıçta önemli bir ihtiyacı karşıladığı düşüncesiyle yabancı postalara yaklaşan devlet adamlarınca zamanla Batı postalarının mali, iktisadi, ticari, diplomatik ve politik alanda oynadığı rolün giderek daha fazla hissedilmeye başlamasıyla birlikte, bu sahanın önemi anlaşılmıştır. Postacılığın önemli bir hizmet sektörü olmasının yanında, devletin güvenliği açısından da son derece ehemmiyet arz ettiği yaygın bir kanaat oluşturmuş, bu alanın doldurulması için birtakım adımlar atılmasının zarureti üzerinde durulmaya başlanmıştır. Yabancı postaların taşımacılıkta elde ettikleri üstünlük ve bu üstünlüğün birçok açıdan mahzurlar doğurduğunun görülmesiyle, dikkatlerin buraya çevrilmesini sağlamıştır. Yabancı postaların sorun olarak görülmeye başlanmasının geç de olsa fark edilmesi, devleti zorunlu tedbirler almaya sevk etmiştir. Bu çalışmada, Osmanlı Devleti'nin önemli bir iç ve dış sorunu haline alan yabancı postalara karşı alacağı idari ve diplomatik yöntemler ele alınacaktır.

Osmanlı Devleti'nde Yabancı Postalar

Osmanlı Devleti'nde yabancı postaların varlığı devletin olgun çağında Avrupalı devletlere verilen bazı ayrıcalıkların bir neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Batılı devletlere erken dönemde birtakım imtiyazların Venedik ve Cenevizlere verildiği görülmektedir. Sultan II. Mehmet'in 1453'te

1 Yağmur Say, "Haberleşmenin Gelişimi ve Türk Postası", *PTT Dergisi*, no. 87 (Şubat 1990): 37.

Venediklilere bir yıl sonra da Cenevizlilere verdiği imtiyazlar arasında postaya dair hükümlerin yabancı postaların ilk nüvesini oluşturduğu söylenebilir². Böylelikle ilk yabancı posta teşkilatını Venedikliler kurmuşlardır. Başlangıçta ilkel ve sadece diplomatik haberleşmeler üzerine hizmet sunan bu postalar, zamanla postanın diplomatik ve mali açıdan kazanımlarıyla birlikte önemli bir meta haline gelmiş/getirilmiştir. Venedik postası 1789 tarihinde Fransa'nın Venedik'i istila etmesiyle birlikte son bulmuştur³.

Kanuni Sultan Süleyman, Avrupa politik dengesini bozmak maksadıyla Fransa'ya kapitülasyon adı verilen birtakım siyasi ve ticari ayrıcalıklar vermiştir. Bu imtiyazların göze çarpan en önemli sonuçlarından biri postadır⁴. Fransa'ya verilen bu siyasi ve iktisadi imtiyazlardan diğer Avrupalı devletlere de verilmiştir. Özellikle sefaret haberleşmelerini sağlamak amacıyla postahane açmak suretiyle ülkemizde yabancı postahanelerin temeli atılmıştır⁵. Avrupalılar, zamanla da diplomatik müzakerelerde posta ile ilgili hükümleri zorla koydurtmuşlardır⁶. Bu hükümlerle postahane açmak ve işletmek hakkına da sahip olmuşlardır⁷.

Avrupa'nın elde ettiği teknolojik üstünlük posta alanında da rekabet alanı oluşturmuş, haberleşmedeki teknolojik gelişmeler sayesinde Türk limanları arasında eşya ve posta taşımacılığını giderek artırmışlardır⁸. Osmanlı Devleti'nde yabancı postalar arasında en donanımlı ve faaliyetleriyle göze çarpan posta Avusturya postaları olmuştur⁹. Avusturya'nın başlatmış olduğu postacılık faaliyetleri Venediklilerden sonraki en kapsamlı posta teşkilatı hüviyetine sahip olmuş, zamanla diğer Avrupa devletleri de Avusturya postalarını örnek almak suretiyle Osmanlı ülkesinde postalarını belli antlaşmalar mucibince açmışlar ve faaliyetlerde bulunmuşlardır¹⁰. Avusturya postaları ilk olarak 1699 tarihinde yapılan Karlofça Antlaşmasıyla başlatılabilir. Bu antlaşmada Avusturya sefaret memurlarının seyahatlerinde güvenliklerinin sağlanması yer almaktaydı¹¹. Karlofça Antlaşması'ndan sonra 1718 tarihinde Pasarofça ve 1791 tarihinde imzalanan Zıştovi antlaşmaları Avusturya postalarının yeni müsaadeleriyle neticelenmiştir¹².

Pasarofça Antlaşması Avusturya ile İstanbul'daki Avusturya elçiliği arasındaki mektupların teatisini başlatmıştır. Özellikle Zıştovi Antlaşması'nda ticarete ve seyri sefaine yönelik maddelerin, Avusturya postalarının gelişimine olanak sağladığı düşünülebilir. Zira iki devlet arasında ticaret

-
- 2 Edvin Rizi, "Levant Postaları ve Türkiye'nin Bunlara Karşı Savaşı", *Yeni Koleksiyon*, no. 1, (Ekim-Kasım 1978): 9.
  - 3 Güleser Aykara, "Ülkemizde Yabancı Devlet Postaları ve Posta Uzmanları II", *PTT Dergisi*, no. 27 (Ocak 1985): 21-22.
  - 4 Rizi, "Levant Postaları", 9; Sakin Buyan, "Posta Tarihi ve Postalarımız", *T C Münakalat Vekaleti PTT Dergisi*, no. 2/13 (Haziran 1939): 25.
  - 5 Ersin Yurtsever, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Postaneler", *Türkiye'de Pul ve Pulculuk*, no. 2/4-5 (15 Şubat 1984): 26.
  - 6 Tanju Demir, "Salih Zeki ve Ecnebi Postahanelerinin Kaldırılması Konusundaki Görüşleri", *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, no. 7/1 (2005): 172.
  - 7 Kamuran Günseli, "Levant Şark Postaları", *Türk Pulculuğu*, no. 3/13 (Mayıs 1977): 11.
  - 8 Rizi, "Levant Postaları", 9.
  - 9 Say, "Türk Postası", 38; Aykara, "Ülkemizde Yabancı Devlet Postaları II", 21.
  - 10 Buyan, "Posta Tarihi ve Postalarımız", 25.
  - 11 Aykara, "Ülkemizde Yabancı Devlet Postaları II", 21-22.
  - 12 İbnü'z-ziya Ahmed Reşid, "Memleketimizde Ecnebi Postahaneleri", *İstişare*, no. 16 (1 Kanun-ı Sani 1324): 724.

serbestiyetinin kurulması, ayrıca Avusturya konsolosluklarının ihdası bu bağlamda anlamlıdır. Ticarete münhasır uygulamalar evrak mübadelesini de gerekli kılmıştır¹³. Böylece yapılan antlaşmalar gereğince Avusturya'nın İstanbul elçiliği ile Viyana arasındaki haberleşmenin sağlıklı ve güvenli bir biçimde yürütülmesi için her türlü kolaylığın ve desteğin sağlanacağına dair verilen teminatın Avusturya'nın postacılık faaliyetlerine dair yatırımlarına ön ayak olduğu söylenebilir¹⁴. 1726 tarihinde bu hizmeti halka da açan Avusturya postaları¹⁵ iyice organize olarak her türlü posta işlemlerini yürütür hale gelmiş, böylelikle genel posta halini almıştır¹⁶. 1747 tarihinde ise giderek gelişmiştir¹⁷.

Avusturya'nın haberleşme ve posta taşımacılığında ivme kazanmasında İmparatoriçe Mari Terez'in önemli katkıları olmuştur. 1747 tarihinde ayda bir defa Viyana'dan İstanbul'a, İstanbul'dan da Viyana'ya düzenli posta işletmesine başlanmıştır. Bu o zaman için oldukça dikkat çekici bir gelişmedir. Söz konusu tarih Osmanlı posta tarihi açısından da önemlidir, zira Avusturya'nın söz konusu tarihteki posta taşımacılığında meydana getirdiği düzen Osmanlı Devleti'nde yabancı postaların faaliyetinin başlangıcı sayılmaktadır¹⁸. Bu durum Avusturya'nın posta taşımacılığında esaslı bir üstünlük elde etmesiyle neticelenmesini sağladığı gibi Avrupa posta taşımacılığında rekabet gücünü de artırmıştır. İngiltere ve Hollanda başta ticaret olmak üzere birçok alanda bu postaları kullanmaya başlamışlardır¹⁹. Avusturya postalarının Osmanlı ülkesinde daha fazla görünürlüğünü sağlamada Zıştovi Antlaşması'nda yer alan Avusturya kuryelerinin posta taşımacılığı hizmetlerini serbestçe yürütmesine ve her türlü kolaylığın sağlanmasına dair maddenin önemli etkisi olduğu söylenebilir²⁰. Düzenli posta servisi haline gelmesi ise 1821 tarihinden sonra gerçekleşmiştir.

Avusturya postalarının gerek Osmanlı Devleti'nde gerekse Avrupa'da üstün bir posta teşkilatı vücuda getirmesinde 1836 tarihinde Lloyd Kumpanyası'nın kurulması etkili olmuştur. Bu kumpanyanın deniz taşımacılığı alanında göstermiş olduğu kabuller bu noktada anlamlıdır. Kurduğu güçlü organizasyonla Osmanlı limanlarında faaliyet yürüten tek isim haline gelmiştir²¹. Diğer postaların söz konusu kumpanyayla taşınıyor olması Avusturya postalarının daha çok tanınmasına hizmet etmiştir²². Avusturya'nın söz konusu vapur işletmesi ile Tuna Buharlı Gemi kumpanyası başta Osmanlı coğrafyası olmak üzere Avrupa'da önemli taşımacılık ağı kurmuştur²³.

13 Buyan, "Posta Tarihi ve Postalarımız", 25.

14 İbnü'z-ziya Ahmet Reşit, "Memleketimizde Ecnebi Postahaneleri", 725-726.

15 Buyan, "Posta Tarihi ve Postalarımız", 26; Ersin Yurtsever, "Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Postalar", *Türkiye'de Pul ve Pulculuk*, no. 9, (Ocak 1983): 27.

16 Aykara, "Ülkemizde Yabancı Devlet Postaları II", 22; Say, "Türk Postası", 38; Günseli, "Levant Şark Postaları", 11.

17 Say, "Türk Postası", 38.

18 Buyan, "Posta Tarihi ve Postalarımız", 26.

19 Yurtsever, "Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Postalar", 27.

20 Zıştovi Antlaşması'nın 13. Maddesi: "Ve devlet-i imparatoriyeden iyâb ve zihâb eden kuryelerden kable's-sefer soyulanların Devlet-i Aliyye emvâl-i mağsûbelerinin zarar tahsilini icâb edecek cemi'-i esbâb ve vesâili müsamaha ve iğmâz etmeyeceğinden mâ'adâ fîmâ ba'd kuryelerinin emnen ve salimen iyâb ve zihâbları kargir te'sîr olacak vecihle iktizâ eden nizâmı icra eyleye.", *Târih-i Cevdet*, C: 5, s. 323. Nak. İbnü'z-ziya Ahmet Reşit, "Memleketimizde Ecnebi Postahaneleri", 725.

21 Ersin Yurtsever, "Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Postalar", *Türkiye'de Pul ve Pulculuk*, no. 3/1-2, (15 Nisan 1984): 37.

22 Aykara, "Ülkemizde Yabancı Devlet Postaları II", 22.

23 Mübahat S. Kütükoğlu, "Osmanlı İktisadi Yapısı", *Osmanlı Devleti Tarihi* C: 2, editör: E. İhsanoğlu, (İstanbul: IRCICA, İstanbul 1999), 602-603.

Lloyd Kumpanyası Avusturya nezdinde o derece kabul görmüş ki memurları posta memurları gibi hareket etmekteydiler²⁴.

Osmanlı - Avrupa Diplomasisinde Posta Sorunu

Ticaretin, üretimin ve sermayenin meydana getirdiği ilişkiler ağı devletlerarası münasebetleri de etkilemiş, diplomasi alanında da birtakım gelimler bu bağlamda yeniden şekillenmiş, devletler de yeni yöntemlerle diplomasiye farklı boyutlar kazandırmıştır. Avrupa'daki bilimsel gelişmeler haberleşmenin modernizasyonunu da sağlamıştır. Devletlerin bu alana yaptıkları yatırımlar giderek kabul görmeye ve önem görmeye başlamış, diplomaside ve devletlerin elçilikleri arasındaki haberleşmede posta önemli bir meta haline gelmiştir.

Gelişen dünyanın koşulları üretim ve tedarik ağına ihtiyacı ve talebi artırmış, devletlerarası diplomasi de bu minvalde kendine yeni bir alan açmayı zorunlu kılmıştır. Özellikle tedarik zincirinin yeni boyutlar kazanması taşımacılık faaliyetlerinin modernizasyonuna önemli katkı sağlamış, bu faaliyetler posta taşımacılık hizmetlerinde de önemli ihtiyacı karşılamaya başlamıştır. Ülkeler ve şirketler taşımacılığı ve giderek halka da yayılan haberleşmeye dair talepleri karşılamak amacıyla Bu alanda teknolojik yatırımlara ağırlık vermişlerdir.

Değişen dünyanın dengelerinin meydana getirdiği kabullerle birlikte halkın da haberleşmeye katılımını zorunlu kılmış, haberleşme artık günlük hayatın önemli bir vasıtası olarak araçsallaştırılmıştır. Osmanlı Devleti de değişen dünyanın koşullarına ayak uydurmak, başta Avrupa olmak üzere diğer coğrafyalarla olan diplomatik münasebetlerinde postacılık kurumuna yatırım yapmayı öncelikleri arasına almıştır. Bu alan başlangıçta alelade bir kabuldü.

Osmanlı Avrupa diplomasisini ilgilendiren ve giderek bir sorun haline alan posta, başlangıçta bir sorun olarak görülmeden Avrupa devletlerine sunulmuştur. Avrupalı devletlerin postacılık faaliyetlerine dair talepleri Osmanlı devlet adamlarında makes bulmuş, devlet adamları başlangıçta bunda bir mahzur görmeyerek faaliyetlerine onay vermişlerdir²⁵. Ancak yabancı postaların Osmanlı topraklarında faaliyet sahalarını genişletmeleri ve geliştirmeleri posta hizmetleri açısından bir kazanım gibi algılarda zamanla yaptıkları faaliyet ve uygulamalarla devletin bir iç güvenlik meselesi haline geldiğini görmüşlerdir. Zira yabancı postaların egemen bir devlette keyfi faaliyet içerisinde bulunmaları "milli istiklal hareketlerini baltalayan ve hissiyatı kıran bir suiistimaldi."²⁶

Batılı devletlere verilen posta imtiyazları sonucu yabancı postalar Tanzimat'la birlikte özellikle devletin taşra birimlerinde de faaliyet göstermeye başlamaları ülke içinde geniş çapta teşkilatlanmalarına yol açmıştır. Aslında yapılan antlaşmalara göre yabancı postaların uymak zorunda olduğu bazı kurallar ve yasalar vardı, ancak bunlara uymamaları devletin egemenlik haklarının ihlalini doğurmaktaydı²⁷. Ayrıca Osmanlı postaları ile haksız rekabet, ülke güvenliği²⁸, siyasi problemler bakımından ve ekonomik²⁹ açıdan oluşturduğu mahzurlar devleti birtakım tedbirler almaya sevk etmiştir. Bu bir mücadeleyi zorunlu kılmış, ancak kısa sürede çözüme

24 Aykara, "Ülkemizde Yabancı Devlet Postaları II", 22.

25 Şekip Eskin, "Türk Posta Tarihi", *T C Münakalat Vekâleti PTT Dergisi*, no. 4/39 (Ağustos 1941): 27-28; Buyan, "Posta Tarihi ve Postalarımız", 26.

26 Buyan, "Posta Tarihi ve Postalarımız", 25.

27 Nesimi Yazıcı, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Haberleşme Kurumu", *Yeni Türkiye*, no. 32 (2000): 318.

28 Demir, "Osmanlı İmparatorluğunda Deniz Posta Taşımacılığı", 10.

29 Say, "Türk Postası", 38.

kavuşturulacak bir mesele olmamıştır. Uzun soluklu ve devletlerarası siyasetin bir konusu halini almıştır. Yabancı postaların diplomatik bir sorun oluşturmasında devletin yabancı postalarla ilgili elde ettiği belgeler ve bulgular ile iktisadi kaygılar neden olmuştur.

Avrupa’da sosyo-kültürel alandaki gelişmelere paralel olarak haberleşme hizmetlerinde de önemli adımlar atılmış, haberleşmenin kalitesinin artırılması için fiziki altyapının güçlendirilmesine dönük çalışmalara hız verilmiştir. Batılı devletler ticaretin gelişmesi, sömürgeleriyle koordinasyonu sağlamak amacıyla haberleşmeyi kurumsallaştırmışlardır. Osmanlı Devleti, Batı’nın bu alanda kayda değer kazanımlarını fark ederek, posta teşkilatının modernizasyonuna dair bir takım teşebbüslere girişmiştir³⁰. Ancak gelişen dünyanın koşullarıyla rekabet edebilmenin yol ve yöntemleri hususundaki yetersizlik posta hizmetlerinde de kendini göstermiş, bu ihtiyacın karşılanamamasında Batılı posta şirketlerine ihtiyaç duyulmuştur. Batılı devletler posta taşımacılığında önemli maddi kazanımlar elde etmeleriyle birlikte bu alanda tekelci bir tutum sergileyerek üstünlüğü ele geçirip bunu kaybetmemek adına her türlü siyaseti mubah gören bir yaklaşım içerisine girmişlerdir.

Muhtelif antlaşmalarla posta acenteliği açma ruhsatını elde eden yabancı postalar, faaliyetleri neticesinde hatırı sayılır siyasi ve maddi menfaat sağlamışlardır³¹. Hukuk dışı faaliyetleri ile devletin iç ve dış politik gündeminin önemli konuları arasına girmiş, devleti her hususta ciddi sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Yabancı statüsü kapsamında olması hasebiyle karşılaşılan sorunların çözümünde ilgili devletlerin diplomatik temsilciliklerinin devreye girmesiyle hem uluslararası siyasetin konusu haline gelmiş hem de ilgili devletlerle olası diplomatik krizin oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Yabancı postaların en dikkati çeken menfi faaliyeti Osmanlı Devleti’nin egemenlik haklarına ve hukukuna uygun olmayan teşebbüslerin odağı haline gelmiş olmalarıdır. Devletin yasakladığı yayınlar bu postalar vasıtasıyla dağıtımı yapılmıştır. Bunun yanı sıra özellikle ecza-yı nariye cinsinden bir nevi patlayıcı mühimmat, kaçak silah gibi Osmanlı hukukuna ve iç güvenliğine aykırı teşebbüslerin kaynağında bu postalar yer almıştır³².

Batılı devletlerin tekelci tutumları ve Osmanlı Devleti’nin iç hukukuna uygun olmayan davranış içerisinde olmaları devletin egemenlik haklarının ihlali manasını taşımaktaydı. Yabancı postaların varlığı iç güvenlik açısından önemli bir tehdit olarak görülmekteydi. Bunların hukuk dışı faaliyetleri birçok belgede görülmektedir. Örneğin Fransızlar tarafından işletilen posta vapurları acenteliği ile Trabzon’a süngülü silah sokulmaya çalışıldığı gümrük muhafaza memurlarınca tespit edilmiştir. Vapur acenteliği silahların nereye gideceğine dair herhangi bir bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Söz konusu silahlar incelemelerden ve yapılan yazışmalardan sonra gümrük depolarına taşınmıştır. Fransız posta vapur acentesi idaresinin silahların sahibine dair malumat vermemesi, durumun önemini bir kat daha arttırmıştır. Mesele diplomatik zemine taşınmış, Fransa’nın Trabzon konsolosuna bilgi verilmiştir.

Konsoloslukla yapılan görüşmelere göre silahlar acentenin deposuna kaldırılacak, ancak buradan güvenlik birimlerine bilgi verilmeden taşınması durumunda sorumluluğun konsolosluk ve ilgili acentenin olacağı vurgulanmıştır. Bu tür mühimmatın posta acenteleri aracılığıyla Osmanlı ülkesine sokulmaya çalışılması devletin güvenliğini tehdit eden önemli bir sorundu. Güvenlik

30 Tanju Demir, *Türkiye’de Posta Telgraf ve Telefon Teşkilatının Tarihsel Gelişimi (1840-1920)* (Ankara: PTT Genel Müdürlüğü, 2005), 7.

31 Demir, *Türkiye’de Posta Telgraf*, 84.

32 BOA, DH.MKT., 1398-64.

birimleri konunun diplomatik bir sorun oluşturmamasına özen göstermişlerdir³³. Bu hususta diplomatik kanalların tercih edildiği görülmektedir. Fransız posta acentesi memuru Fosti Küt, ilgili silahların gümrük depolarında tutulduğu müddetçe işleyecek olan gümrük vergisini silahların teslimi sırasında ödeyemeyeceğini ifade ederek, bu silahların kendi depolarına nakledilmesi için izin istemiştir. Ancak Küt'ün bu talebi olumlu karşılanmamış, silah ve savaş mühimmatların ülkeye girişinin yasak olmasından dolayı gümrük depolarında tutulmasına karar verilmiştir³⁴.

Osmanlı Devleti egemenliğine aykırı ve güvenliğini tehdit eden neşriyatların ülkeye girişini kesinlikle yasaklamıştır. Bu durumun özellikle yabancı posta acentelerince delindiği birçok kez tespit edilmiştir. Ancak konsoloslukların devreye girmelerinden dolayı ne tür yasak yayın olduğu tespit edilememektedir. Aslında posta vapur acenteleriyle gelen postaların konsolosluklar devreye girerek postahanelere iletilmeden yine konsolosluk vasıtasıyla dağıtımı da yapılmaktaydı. Diplomatik bir sorun oluşturan bu duruma Hariciye Nezareti'nin gerekli girişimlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu hususa 1888 tarihli bir belgede rastlamaktayız. Antalya İskelesi'ne Yunan ve İngiliz posta vapur acentelerince getirilen postaların yine posta vapurlarının bağlı olduğu devletlerin konsoloslarınca teslim alınarak kendilerinin dağıttıkları görülmektedir. Durum daha önce söz konusu konsolosluklar, posta vapurlarıyla getirilen postaların dağıtımının postahaneler vasıtasıyla yapılmasına dair birkaç defa diplomatik kanallarla uyarılmış olmalarına rağmen buna riayet etmedikleri görülmektedir. Zira postaların denetlenememesi nedeniyle içerisinde yasak yayınların tespit edilememesine yol açmaktaydı. Osmanlı makamları bunun önüne geçebilmek için bazı önerileri değerlendirmeye almıştır: Gelen posta evraklarının zor kullanılmak suretiyle ele geçirilip kontrolü sağlandıktan sonra Osmanlı postahaneleri vasıtasıyla dağıtımının yapılması, ya da posta evraklarının Osmanlı postahanelerine tesliminin sağlanarak kontrollerinin yapıldıktan sonra yine Osmanlı postahaneleri kanalıyla dağıtımının yapılması. Bu iki öneriden biri kabul edildikten sonra ilgili konsolosluklara bildirilmesi üzerinde durulmuştur³⁵.

Yasak yayınların Osmanlı ülkesine girişine engel olunması için yabancı posta acenteliklerinde bir tercüman görevlendirilmesi de gündeme gelmiştir. Tercümanlar vasıtasıyla yasak ve zararlı olan evrak ya da postaların tespitinin sağlanabileceği düşünülmüştür. Ancak bu durumun diplomatik kanallarla çözülebileceği üzerinde durulmuştur.³⁶ Osmanlı Devleti ile Avrupalı devletler posta acentelerinin hukuki durumları ve çalışma koşulları birtakım antlaşmalara bağlanmıştır. Buna göre postaların dağıtımı Osmanlı postahanelerine ait olacaktı. Ancak yabancı posta acenteleri yapılan antlaşmalara uymayarak postaların dağıtımını kendilerinin yaptıkları görülmektedir. Bazı yasak yayınların ise özel bir pul ile dağıtımının yapıldığı tespit edilmiştir. Örneğin İmer isimli yasak yayının Avusturya Lloyd Kumpanyasınca özel bir pul ile sahiplerine ulaştırıldığı görülmektedir. Yabancı posta acentelerinin antlaşmada yer almasına rağmen farklı uygulamalarla bunu deldikleri anlaşılmaktadır. Bazı Avrupalı devletlerin postalarına karşı da ciddi önlemler alınmıştır. Örneğin Yunan posta acentelerine getirilen sınırlamalar bu bağlamda önemli ve anlamlıdır. Ancak Yunan postaları Avusturya ve Fransız postaları vasıtasıyla taşındığından Osmanlı memurlarının bunları denetleme yetkilerinin olmamasından dolayı bu duruma dair bazı adımlar atılmıştır. Yunanistan'dan Fransız ve Avusturya postalarıyla taşınan tüm Yunan postalarının Osmanlı postahanelerine

---

33 BOA, HR. MKT., 354-1.

34 BOA, HR. MKT., 354-1, vr. 3.

35 BOA, DH.MKT., 1537-86.

36 BOA, DH.MKT., 1535-76.

getirilmesinin mecbur tutulmasına, bununda ilgili devletlerin konsoloslarına bildirilmesine dair öneride bulunulmuştur³⁷.

Osmanlı Devleti'nin yasak kapsamına aldığı posta ve diğer materyallerin girişine dair alınması gereken tedbirlere dair yapılan önerilerden biri de vapurlarla getirilen postaların posta idaresine götürülerek burada incelemesinin ve kontrollerinin yapılmasından sonra ilgili acentelere teslim edilmesi yer almaktaydı. Ayrıca gelen bütün postaların kayıt altına alınmasının gereğine değinilmiştir. Özellikle Hariciye ve Gümrük idarelerinden bu hususta gereğinin yapılması da istenmekteydi. Gümrük idaresi buna dair ek bir öneri de bulunarak, vapurlarla gelen evrakların incelenmesinin yeterli olamayacağı yabancı postahanelerde bir memurun bulundurulmasının daha faydalı olacağına yer verilmekteydi³⁸. Bunun yanı sıra yabancı posta naklinin getirdiği sorunlara çözüm getirmek için girişilen teşebbüsler arasında Osmanlı posta vapurlarının kurulması ve geliştirilmesi de yer almaktaydı. Ancak istenilen verim sağlanamamıştır. Bunda Batı'nın bu hususta elde ettiği üstünlük ve fiziki donanım karşısında rekabetçi ve yenilikçi yaklaşımın sergilenemeyişi ile vapur taşımacılığında elde edilen kazancın giderlerini karşılamaması etkili olmuştur. Bahriye Nezareti'nden Dahiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda İrade-i Mahsus Posta Vapurları için 400 bin kuruş gider 17 bin kuruşta kar elde edilmiştir³⁹.

Yabancı posta vapurlarının “erbabı fesad” kişileri kaçırdıkları da tespit edilmiş bu durum devletlerarası siyasetin bir konusu olarak gündeme getirilerek, posta vapur şirketlerinin bağlı buldukları ülkelerle diplomatik münasebetler kurularak, hukuka aykırı faaliyetlerin bir an evvel durdurulması istenmiştir. Özellikle bu tür kişilerin Yunan posta vapur acentelerince kaçırıldığına dair güçlü kanıtlar elde edilmiştir. Buna dair bir belgede Samsun'da Yunan posta vapur acentesine bağlı Yunan posta vapurlarının Harput ve Merzifon'da erbabı fesad kişilerin kaçırılmasına teşebbüs ettikleri anlaşılmaktadır⁴⁰.

Avrupalı devletlerle yapılan antlaşmalar gereğince, Osmanlı topraklarına giren postalar Osmanlı Posta Nezareti'nce dağıtımı yapılacaktır. Ancak bu durum antlaşma metinlerinde kalmıştır. Zira yabancı posta acenteleri ülkenin birçok yerinde posta büroları açmak suretiyle sayılarını ve faaliyetlerini giderek artırmışlardır. Bu postalar bağlı buldukları ülkelerin politik desteğini arkalarına aldıklarından dolayı pervasızca ve hukuksuz faaliyetlerine devam etmişlerdir. Yabancı postaların zararlı tesirlerini minimuma indirmek amacıyla yabancı posta bürolarında Osmanlı posta memurunun bulundurulması önerisi bir kez daha gündeme getirilmiştir⁴¹. Yabancı postaların Osmanlı posta memurlarınca denetlenmesi bu postaların verdiği/vereceği zararları önlemede etkin bir rol oynayacağı düşünülmüştür. Mösyö Gran ile Karîn-i sâni Nuri Paşa buna dair bir antlaşma yapmıştır⁴². Ancak yabancı postalar ve yabancı devletlerin elçiliklerinin buna uymadıkları görülmektedir⁴³.

37 BOA, DH.MKT., 1364-43.

38 BOA, DH.MKT., 1465-69.

39 BOA, MV., 225-65.

40 BOA, BEO., 208-15554.

41 BOA, DH.MKT., 1406-34.

42 BOA, Y.PRK.PT., 9-94, vr., 3-4.

43 BOA, Y.PRK.PT., 9-94, vr. 2.

Yasak yayınların tespit edilmesine rağmen yabancı ülkelerle postaya dair yapılan antlaşmalar gereğince zor kullanılmıyordu. Bu da uygulamanın yerinde ancak yeterli idari destekten yoksun olması sorunun çözümüne yönelik atılan adımların makes bulmasını engellemekteydi. Bu da yasak yayınların engellenmesini güçleştirmekteydi. Ayrıca yabancı postalar acenteliklerde görevli Osmanlı posta memurlarına da her türlü zorluğu çıkartmaktaydılar. Buna rağmen Posta Nezareti rüsumat kolcularına bu hususta daha dikkatli olmaları hususunda uyarıda bulunsa da tespitin ötesine geçilememekteydi. Bu da daha ciddi tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktaydı. Bazen de teftişler işe yaramakta olup rüsumat kolcularının ve posta memurlarının aldıkları inisiyatifler sonucu birtakım yasak yayınların ülkeye yabancı posta vapurları tarafından getirilip yine yabancı posta acenteliklerince dağıtımının yapıldığı tespit edilmekteydi. Esasında Hariciye Nezareti ülkemizde posta acentelikleri bulunan devletlerin elçiliklerine Osmanlı Devleti'nin egemenliğine ve hukukuna aykırı yayınların listesini göndererek posta evraklarının bu listeye göre kabul edilip dağıtımının yapılması istenmekteydi. Ancak Hariciye Nezareti'nin egemenlik haklarına uygun hareket edilmesi talebinin makes bulmaması, kulak asılması önemli bir devlet sorununu doğurmaktaydı⁴⁴.

Osmanlı ülkesinde posta acentelikleri bulunan İngiliz, Avusturya, Fransa, Rusya ve Yunan postaları yasak yayınların ülkeye girişinde rol oynamaktaydılar. Bunu kâr kaygısıyla yaptıklarını öne sürmek fazla iyimserlik olur. Osmanlı Hükümeti'nin yasak yayınların listesini ilgili ülkelerin elçiliklerine konsolosluklarına göndererek bu hususta daha dikkatli olunmasını talep etmesine rağmen buna kulak asılmamasını önemli bir sorun olarak değerlendirmek gerekir. Osmanlı Hükümeti oldukça hassas bir tarihi süreçten geçtiğinden diplomatik kanalları tercih etmiş, bunda genellikle başarılı olunamadığından yasak yayınların yurda girişinin engellenmesine yönelik tedbirlerde ciddi sorunlarla karşı karşıya kalınıyordu⁴⁵. Bu hususta Yunan postalarının menfi faaliyetleri öne çıkmaktadır. Osmanlı hükümlerine aykırı fiillerin odağında yer almış olan bu postaların menfi faaliyetleri birçok kez tespit edilmiştir. Örneğin yasak yayınlar listesinde yer alan La Turquie isimli kitapçığın Girit'e Yunan posta vapurlarıyla girdiği tespit edilmiş, Posta ve Telgraf Nezareti durumu Sadaret'e bildirmiştir. Bu dönemde Girit'te yaşanan bunalımın boyutu düşünüldüğünde Yunanların postayı bu hususta nasıl kullandığı daha iyi anlaşılacaktır⁴⁶. Girit Valisinin Dahiliye Nezareti'ne göndermiş olduğu yazıda durumun ivedilikle takip edilerek Yunan Hükümeti nezdinde girişimlerde bulunulmasının önemine ve gereğine değinilmiştir⁴⁷.

Yunan Hükümetiyle yapılan görüşmelerde hiçbir mesafenin alınmaması üzerine Avusturya Hükümeti nezdinde diplomatik girişimlerde bulunulmuştur. Osmanlı Devleti'nin Yunan posta vapurları ve postahanelerine karşı başlattığı diplomatik teşebbüslerin bir neticesi olarak Yunan postaları kapatılmış, Yunan postalarının da Avusturya posta vapurları ve postahaneleri vasıtasıyla dağıtımı yapıldığından, Yunan postalarının evrakı muzırna niteliğini haiz olmasından dolayı Yunan Hükümetinin gerekli adımı atmaması üzerine, Avusturya nezdinde girişimlerde bulunulmuştur. Avusturya makamlarının Avusturya postahanelerine gelen evrakların teftiş edileceğine dair söz vermesine rağmen, bu vaadin tamamıyla yapıp yapılmadığı anlaşılacaktır⁴⁸.

44 BOA, DH.MKT., 1406-34.

45 BOA, BEO., 363-27189, vr. 1; BOA, BEO., 358-26800, vr. 3.

46 BOA, BEO., 363-27189, 15 Şaban 1311, vr. 3.

47 BOA, BEO., 358-26800, vr. 3; BOA, BEO., 340-25432.

48 BOA, BEO., 358-26800, vr. 4.

Osmanlı Hükümeti yasak yayınların ülkeye girişini engellemek amacıyla diplomatik teşebbüsleri hızlandırmış, özellikle yabancı postaların bağlı buldukları devletlerin elçilikleri ve konsolosluklarıyla iletişime geçilmiş, durumun hassasiyeti üzerinde durulmuş, bilgi verilmiş, gereğinin yapılması istenmiştir. Bu diplomatik girişimler uzun zamandır tercih edilen bir yöntemdi. Ancak bu taleplere hiçbir devletin ve posta acenteliklerinin kulak asmadığı görülmüştür. Hükümet yine de bu kanalı açık tutarak, uluslararası diplomaside elini güçlendirmek istemiş olabilir. Ancak Osmanlı ülkesinde faaliyet yürüten yabancı postalar dünyanın da önde gelen postaları arasında yer almaktaydı. Yani dünyanın posta taşımacılığı ve dağıtımında önemli rol oynamakta oldukları göz önüne alınırsa, uluslararası posta birliği de olsa bunun çözümü mümkün olamamıştır. Posta birliğinde de aktif rol üstlenen de yine bu postaların bağlı bulunduğu devletler olduğu düşünülürse atılacak diplomatik adımların ne kadar makes bulacağı da muammadır⁴⁹.

Osmanlı Hükümeti gelişen dünyanın koşulları ve ülkenin içinde bulunduğu hassas süreç bağlamında postayı önemli bir devlet politikası olarak görmüş, yabancı postaların varlık alanlarını sınırlandırmak, menfi faaliyetlerini ortadan kaldırmak, yasak yayınların dağıtımını engellemek amacıyla komisyonlar ihdas etmiştir. Bu komisyonlarda yabancı postaları ortadan kaldırmaya, hiç olmazsa zararlı etkilerini en aza indirmeye, onlar eliyle ülkeye sokulan ve dağıtımı yapılan yasak yayınların engellenmesi başta olmak üzere yabancı postaların yerini alabilecek rekabetçi ve yenilikçi bir modern posta teşkilatının vücuda getirilmesi için atılacak adımlara yer verilmekteydi. Dahiliye Nezareti'nde oluşturulan komisyonun çalışmaları bu iki noktaya odaklanmıştı. Yasak yayınların önlenmesi için daha önce takip edilen yöntemlere başvurulduğu görülmektedir. Her defasında ilgili elçilik ve konsolosluklar nezdinde diplomatik girişimlerle meselenin çözüme kavuşturulacağına dair yaygın bir kanaat vardı. Ancak her teşebbüste bunun aksi bir durum gelişmekteydi. Tek ciddi önlem yabancı postaların kaldırılmasına yönelik bir adım atılması en doğru karar olacaktı, ancak muhtelif antlaşmalarla elde ettikleri üstünlüğü, siyasi ve mali avantajları kaybetmek istemiyorlardı. Ayrıca yabancı devletlere bunu kabul ettirecek siyasi, iktisadi ve askeri caydırıcılıktan yoksunluk asıl endişe veren bir durum olarak karşımıza çıkmaktaydı⁵⁰.

Osmanlı Devleti'ne gelen bütün postalar Osmanlı Posta Nezareti'nce dağıtımının yapılacağı hükme bağlanmış olmasına rağmen yabancı postaların hiçbir şekilde bunariyet etmediği gözlenmiştir. Cezayir-i Bahr-i Sefid Vilayeti Maarif Müdürlüğü'nden gönderilen bir yazıda söz konusu mahalle gelen yabancı postalar, Osmanlı postahanelerine uğratılmaksızın kendi postahanelerine getirilip buradan dağıtımın yapıldığı bilgisi paylaşılmaktadır. Komisyon vilayetlerden gelen bu yazılara istinaden bir dizi önerilerde bulunmuş ancak sadece öneri olarak kalmaktaydı. Komisyona göre postalar havale olduğunda ilgili mahallin maarif memurlarınca incelemesinin yapılmadan kabul edilmemesine, inceleme için gerekli sebeplerin olmasına değinilmektedir⁵¹.

Yabancı postahaneler sadece evrakı muzırta olarak adlandırılan yasaklı yayınların ülkeye girişinde rol oynamıyorlardı. Kaçak eşyanın ülkeye girişi ve çıkışında da bu postaların önemli etkisinin olduğu arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. Osmanlı Posta Nezareti memurları antlaşmalarda olmamasına rağmen Almanya posta çantalarından şüphelenildiğinden⁵² açılmış, çok

49 BOA, BEO., 358-26800, vr. 1.

50 BOA, BEO., 358-26800, vr. 2; BOA, BEO., 358-26800, vr. 3.

51 BOA, BEO., 363-27189, vr. 9

52 Osmanlı posta nezareti yabancı posta acentelerine şüphayle bakılmasını memurlara öğütlemekteydi. BOA, Y.PRK.PT., 9-94, vr. 2

sayıda kaçak eşya, mücevherat, silah ve evrakı muzırralara rastlanılmıştır. Osmanlı posta memurları durumu Alman posta memurlarına göstermiş, incelendikten sonra iki ülke memurlarınca zapt altına alınmış, zapt varakası Almanya Sefareti'ne gönderilmiştir. Sefaretin bu menfi durumla ilgili adım atacağı beklenirken Osmanlı Hükümeti'ni protesto etmiştir⁵³.

Anlaşmalar gereğince özellikle de sefaret haberleşmelerine herhangi bir işlem yapılamıyordu. Bu da birtakım suiistimalleri de beraberinde getirmekteydi. Bulgar posta memurlarının kaçak postaların geçişini sağlamak için bu yönteme başvurduğu görülmektedir. Avrupa postalarına verilen postalar açılıp çuvalın posa yazılı kısmının içeriye çevrilip üzerine sefaret işareti yazılarak postaların sefaret postalarıymış gibi gösterilmek suretiyle ülkeye sokulduğu tespit edilmiştir. Durum Bulgar Hükümeti'ne bildirilmiş, ancak buna uyulmadığı anlaşılmaktadır. Yabancı postaların karıştığı usulsüzlükler arasında silah kaçakçılığı da yer almaktaydı. Azınlık isyanlarının arttığı bir dönemde yabancı postahaneler vasıtasıyla çok sayıda silah ve mühimmat ülkeye gizlice sokulmaktaydı⁵⁴. 1902 Sirkeci hadisesinde yabancı postahane acenteliklerine gelen çok sayıda çuvalda silah ve mühimmata rastlanmıştır. Bunlar röntgen ile fotoğrafları alınarak sefaretlere gönderilmiştir. Ancak bir devletin egemenlik haklarını ve hukukunu çiğneyen muamele karşısında yabancı sefaretlerin diplomatik bir sorun oluşturmaması için gerekenin yapılması beklenirken Osmanlı Hükümeti'ne baskı yaptırarak çantalar geri verildiği gibi “tarziye” ye mecbur bırakılmıştır⁵⁵.

İstanbul'da Rusûmat Müfettişliği'ne gönderilen bir mektupta Aplon Ekspres treniyle İstanbul'da Fransız postahanesi aracılığıyla torba içinde dışarıya mühim miktarda altın kaçırıldığına tespit edildiğine dair bir bilgi yer almaktadır. Fransız postahanesinin bu meseleye dikkatleri çekilse de söz konusu postahaneye “servet-i memlekete ve kavânîn-i hükümete tasaddi idenlere mezkûr postahânenin zahîr olmuş hiçbir nokta-i nazârdan kâbil-i te'lîf ve tecvîz olamayacağı” ifade edilerek, yabancı postahanelerdeki kaçakçılığın önüne geçmek ve emniyeti sağlamak için ecnebi postaları vasıtasıyla harice sevk olunacak kolilerin buralarda görevli Rusumiye Memuru tarafından dikkatlice incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır⁵⁶.

Osmanlı Devleti yabancı postaların meydana getirdiği hukuki, mali, egemenlik ve güvenlik sorununu önemli bir devlet politikası olarak görmüş, bu postaların kaldırılması için yoğun çaba sarf etmiştir. Bu durumun çözümü için yabancı postaların bağlı buldukları ülkelerin sefaretleri nezdinde diplomatik girişimlerde bulunulmuş, ancak nezaretler daha önceki antlaşmaları gerekçe göstererek bu talebe olumlu bir yanıt vermemişlerdir⁵⁷.

Yabancı postaların kaldırılması için postaların modernizasyonuna dair çalışmalar da bu bağlamda önemli bir girişim olarak değerlendirilebilir. Özellikle postaya yönelik hazırlanan nizamnamelerde bu duruma dikkat çekildiği görülmektedir. Posta İdaresi'nin 8 Mayıs 1869 (26 Muharrem 1286) tarihinde “Posta idaresinin Nizamname-i Esasisi” başlığıyla yayımladığı nizamnamenin birinci maddesinde yer alan “Bilcümle evrak paketleri münhasıran Devlet-i Aliyye postalarıyla naklolur.” İfadesi devletin buna dair ortaya koyduğu iradeyi göstermesi bakımından önemlidir⁵⁸.

53 BOA, Y.PRK.PT., 9-94, vr. 1.

54 BOA, A.MTZ (04), 70-23, vr. 3.

55 Mehmet Cemil Bilsel, *Lozan* (İstanbul: Ahmet İhsan Matbaası, 1933), 154.

56 BOA, HR.İM., 79-71.

57 Kütükoğlu, “Osmanlı İktisadi Yapısı”, 604.

58 *Düstur*, Tertip 1, Cilt 2, s. 419-420

Osmanlı Devleti'nin posta meselesine dair attığı diplomatik adımlar arasında uluslararası posta birliğine üyelik ve söz konusu posta birliğinde posta ile ilgili hak ve taleplerini ortaya koyması da yer almaktadır. Uluslararası posta birliğinin kurulmasından sonra birliğe katılan Osmanlı Devleti, 1875 Ocak başlarında İttihad Postası'nı kurduğunu bundan böyle yabancı postalara ihtiyaç kalmadığını uluslararası bir platformda dile getirmiştir. Bu postaların kapatılmasına dair de diplomatik girişimlerde bulunmuştur. Yabancı posta şirketlerinin bağlı buldukları devletlerin temsilcileri Osmanlı postalarının yeterince güçlü ve güvenli olmadığını iddia ederek buna karşı çıkmışlardır. Modern postaların gereklerini yerine getirmesi durumunda meselenin yeniden ele alınacağına dair görüş belirtmişlerdir. Esasında Avrupa devletlerinin bağımsız bir devlet açısından sorun olarak görülen bir meselede görüş bildirmesi, kabul etmemesi ya da gerekçe sunması kabul edilebilir bir durum olmadığı gibi uluslararası münasebetler bakımından da önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu da yabancı postalara karşı diplomatik ve hukuki yollarla etkin mücadeleyi engelleyerek, ticari rekabeti dayatarak etkisizleştirme eğilimindeydiler⁵⁹. Posta Islahat Komisyonu yabancı postaların kaldırılmasının hukuki dayanaklara ve teknik konulara dair hazırlanan raporlara binaen girişilen diplomatik münasebetlerden bir netice elde edilememiştir⁶⁰.

Osmanlı Devleti'nin yabancı postaların kaldırılmasına dair Avrupalı devletlere sunmuş olduğu delillere saygı duyulmamış, küçümseyici davranışlarda bulunulmuştur. Bazı devletler ise bu taleplere şiddetli muhalefet etmişlerdir. Daha önce yapılan antlaşmaları gerekçe göstererek, yabancı postaların varlığını hukukileştirmeye çalışmışlardır. Öne sürdükleri diğer hususta Osmanlı postalarının yabancı postaların seviyesine gelmesi talepleridir. Osmanlı Devleti ise yapılan antlaşmaların yabancı postaların kaldırılamayacağı anlamına gelmediğini Avrupalı devletlerin dayanak olarak gösterdikleri antlaşmaların hiçbir bağlayıcı tarafının olmadığını ortaya koymuştur⁶¹. Osmanlı postalarının gelişen dünyanın koşullarına ayak uydurarak modern posta teşkilatı kurması ve rekabetçi bir yapıya kavuşturması yabancı postalarla mücadelenin en önemli ayağını oluşturduğundan, postaların güven, emniyet ve yeniden tanzimi hususunda çalışmalara hız verilmiş, bu bağlamda Hariciye Müsteşarı Artin Efendi başkanlığında bir komisyon oluşturulmuştur⁶². Komisyon yabancı posta uzmanlarından faydalanılmak suretiyle Osmanlı postalarının modernizasyonuna katkı sunulacağı düşünülmüş, 1880'de Mr. F.G. Skudamar adında bir İngiliz posta uzmanı davet edilmiştir⁶³. İstanbul'un en işlek yerinde uluslararası posta muamelesi ile çalışmak üzere bir posta şubesinin açılmasını sağlamıştır. Posta naklinin seri bir biçimde yapılması için hızlı vapur gemisi satın alınmıştır⁶⁴.

Osmanlı posta idaresinin aldığı kararlardan biri de postalarda % 50 indirimle gidilmesidir. Bu indirim yabancı postalarla rekabeti iyice kızıştırmış, diplomatik bir soruna yol açmıştır. İsviçre posta başkanı İngiliz posta başkanına, Osmanlı postalarına karşı acil tedbirler alınması gerektiğine dair bir mektup göndermiştir. Ayrıca alınan kararı protesto eden bir mektubu da Osmanlı posta idaresine göndermiştir. İngiliz posta müdürünün İngiliz posta başkanına gönderdiği mektupta

59 Salih Kuyaş, "Türk Posta Tarihi Üzerine: Pul Öncesi Posta Damgaları ve İlk Osmanlı Postaları", *Tarih ve Toplum*, 1/1, (1984): 13.

60 Demir, "Salih Zeki ve 'Ecnebi Postahaneleri'nin Kaldırılması", 171.

61 *BOA, Y.A.HUS.*, 216-90.

62 *BOA, Y.A.HUS.*, 216-90; *BOA, Y.A.HUS.*, 265-100.

63 Rizi, "Levant Postaları I", 11.

64 Muharrem Semerci, "Posta Tarihinde Şark Postaları", *PTT Dergisi*, no. 103, (Haziran 1991): 22.

Osmanlı Devleti'nin Paris Antlaşması'nın 5. Maddesine aykırı davrandığı belirtilmektedir. Bunun için Osmanlı'dan gelen postaların cezalandırılması istenmektedir. İngiliz postaları Beyrut Müdürü Beyrut'ta yayınlanan el-Jennah gazetesinin haberine dayanarak Osmanlı postalarının Avrupa'ya gönderilecek gazetelerden yarı fiyat alınacağı haberini İngiliz yetkililere iletmiştir⁶⁵. Bunun üzerine Avrupa postaları ortak hareket etme kararı almışlar, Osmanlı postalarının posta antlaşmasının 5. maddesine uyması ve saygı duymasını istemişlerdir. Avrupalı devletler Osmanlı'dan çıkan postalara 3 penny ceza verilmesi kararını almışlardır⁶⁶.

Osmanlı Devleti'nin yabancı postaların kaldırılmasına yönelik attığı adımlardan biri de 1880'de Paris'te toplanan uluslararası posta meselesine dair toplantıda gerçekleşmiştir. Burada postalara dair sözleşmenin 19. bendi hükmünün uygulanması amacıyla 1880'de Paris'te toplanacak olan konferansa Osmanlı Devleti'nin bir murahhas bulundurması talep edilmiş, yabancılar muhasebesi müdürü Panko Efendi tayin edilmiştir. Burada Osmanlı postalarının indirim gitmesi meselesinin görüşülmesi esnasında Osmanlı ülkesinde faaliyet yürüten yabancı postaların kaldırılmasının Osmanlı Devleti'nin hak ve talebi olduğu vurgulanmıştır⁶⁷.

Yabancı postaların kaldırılmasının devletin en önemli iç ve dış sorunu olduğuna dair Posta ve Telgraf Nezareti'nin "Ecnebi Postahanelerinin Lağvı Hakkında Cereyân Eden Teşebbüsât ve Mu'âmelâtın Pek Münhasır Hülâsasıdır"⁶⁸ başlığıyla hazırladığı rapor çok iyi özetlemiştir. Yabancı postaların varlığının Osmanlı Devleti'nin hükümlerini hiçe sayan ve baltalayan bir teşebbüs olduğu vurgulanmış, bu durum yabancı sefirlerle irade-i seniyye şeklinde iletilmiş, sefirler kendilerine verilen cevabi sürenin az olduğunu ve uzatılması gerektiğini istemişlerdir. Sefirlerin bu talebinin zaman kazanma ve oyalama taktiği şeklinde anlaşılrsa da istenilen süre Babıali tarafından verilmiştir. Özellikle talepler arasında yabancı posta çantalarının Osmanlı posta memurlarınca açılması ve dağıtımının da yine Osmanlı memurlarınca yapılması da yer almaktaydı.

1901'de Posta Nezareti yabancı postaların durumuna dair yeni bir karar almıştır. Elde edilen bir antlaşmaya göre yabancı posta çantalarının Osmanlı memurlarının denetiminde açılması yer almaktaydı. Ancak açılmasının engellenmesi durumunda yabancı posta çantalarının posta memurları tarafından Avrupa'ya nakl olunmasına dair Posta Nezareti'ne emir verilmiştir. Söz konusu tarihte yabancı posta acentelerinin kapatılmasını elçilere bildirmiştir. Bunun yanı sıra İstanbul'a yurt dışından gelen bütün mektupların ve çantaların Osmanlı Posta Nezareti'ne gönderilmesi istenmiş, hatta postanın askeri muhafaza altında taşınacağı ilan edilmiştir. Ancak bu da bir netice vermemiştir.

Yabancı elçiliklere Avrupa'dan gelen bütün posta torbalarının Osmanlı güvenlik güçlerince Türk posta merkezine götürüleceği incelemelerin yapılmasından sonra bu merkez tarafından Osmanlı posta memurlarınca dağıtılacaktı. Ayrıca postaların dağıtımının yapılabilmesi için elçiliklerden posta torbalarının açılması için müsaade istenmiş bunun gerçekleşmemesi durumunda Avrupa'ya bütün posta sevkiyatının durdurulacağı bildirilmiştir. Alınan karar uygulama safhasına geçirilmiş 1901 yılının Nisan ayında İstanbul'a trenle gelen postalar Osmanlı jandarmalarınca toplanmış, Türk posta merkezine götürülmüştür. Elçilikler Babıali'nin ultimatoma niteliğini taşıyan

65 Günseli, "Levant Şark Postaları", s. 12.

66 Cafer Ertuğrul, "Osmanlı Postalarının Yabancı Postalara Karşı Savaşı", *Türkiye'de Pul ve Pulculuk*, Yıl 1, no. 7, (Ekim 1982): 4-5.

67 *BOA, Y.A.RES.*, 7-61, vr. 4, 7.

68 *BOA, Y.PRK.PT.*, 9-94, vr. 1.

bu uygulamasını protesto etmişlerdir. Babıali bu durum karşısında geri adım atmak durumunda kalarak uygulamadan vaz geçmiştir⁶⁹

Osmanlı Devleti'nin yabancı postalara karşı aldığı önlemlerden biri de yabancı postaların matbuat nizamnamesine uymalarıdır. Bu durum İngiltere'nin İstanbul sefiri Mösyö Gorzon'a iletilmiş, İngiltere Avam Kamarası'nda mesele gündeme getirilmiştir. Ancak ne gibi bir netice alındığına dair malumata sahip değiliz. Yabancı postaların ilgasını müzakere etmek üzere Ziraat, Orman ve Maden Nazırı Selim Efendi'nin başkanlığında bir komisyon oluşturulmuştur. Komisyon Avrupalı devletlerle ticaret anlaşmalarının olmasından dolayı postaların kaldırılmasının diplomatik ve ekonomik bir sorun oluşturabileceği üzerinde de durmuştur. Ayrıca komisyon yabancı postaların kaldırılmasıyla kısa sürede Osmanlı postalarının bunların yerinin alıp alamayacağı hususunda endişesini dile getirmiştir. Bundan dolayı yabancı posta acentelikleri vasıtasıyla gelen yasak yayınların engellenmesine yönelik adımlar atılması hususunda durulmuş, alınan karar Tahrirat-ı Hariciye Katibi Nuri Bey ve Şura-yı Devlet azasından Kara Todor Efendi tarafından ilgili elçiliklere bildirilmiştir⁷⁰.

Osmanlı Devleti ülkesinde posta işletme hakkının sadece Osmanlı postalarınca yapılmasının hukuken kendisine ait olduğunu diplomatik ilişkilerde yabancı elçiliklere iletmesine rağmen bir sonuç alınamamıştır. Yabancı postaların kaldırılması Birinci dünya Savaşının çıkmasıyla birlikte kaldırılmıştır⁷¹. Osmanlı Devleti bu savaşta İtilaf devletlerinin postahanelerini güvenliğini gerekçe göstererek süresiz kapatma kararı almıştır.

Sonuç

Osmanlı Devleti'nde yabancı postalar Avrupalı devletlerle yapılan muhtelif antlaşmaların bir neticesi olarak ortaya çıkmış, zamanla sayılarını ve faaliyet alanlarını genişleterek, kurumsallaşmışlardır. Posta hizmetlerinden önemli kar elde etmelerinin yanında Osmanlı Devleti'nin hükümlerlik haklarını hiçe sayan uygulamaların odağında yer almışlardır. Belgelerden anlaşıldığı üzere yabancı postalar zararlı ve yasak yayınların ülkeye girişinde önemli rol oynamışlardır. Ayrıca insan, altın, gümüş, mücevherat ve silah kaçakçılığının da yine bu postalarla yapıldığı belgelerden anlaşılmaktadır.

Osmanlı Devleti başta egemenlik haklarını ihlal eden ve Osmanlı hukukuna riayet etmeyen yabancı postaları önemli bir devlet meselesi olarak görmüş, bu postaların kaldırılması için uzun yıllar mücadele etmek durumunda kalmıştır. Bu mücadelede yabancı postaların bağlı buldukları yabancı devletlerin elçilikleriyle yürütülen diplomatik faaliyetler tercih edilmiştir. Osmanlı Posta Nezareti yabancı postaların Osmanlı Devleti aleyhine faaliyetlerin odağında olduğuna dair belge ve bulguları elçiliklere iletmesine rağmen, elçiliklerin yabancı postaları savunur bir diplomatik tutum içine girdikleri gibi Osmanlı Hükümeti'ni protesto etmişlerdir. Osmanlı Devleti aldığı bütün tedbirlere rağmen yabancı postaların faaliyetlerini durduramamıştır. Posta meselesini uluslararası platformlarda gündeme getirmiş olmasına rağmen bu postaların kaldırılmasını sağlayamamıştır.

69 Edvin Rizi, "Levant Postaları ve Türkiye'nin Bunlara Karşı Savaşı II", Yeni Koleksiyon, no. 8, (Ocak 1980): 9.

70 Meclis-i Vükela Mazbataları, MV., 75-103, 3.5.1311.

71 Semerci, "Şark Postaları", 23; Mehmet Emin Elmacı, "I. Dünya Savaşı ve Kapitülasyonların Kaldırılmasının Sonuçları", *Türkler*, Cilt: 14, (İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları, 2002): 382-383.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

- BOA, A.MTZ (04)*, 70-23, vr. 3.
BOA, BEO., 208-15554.
BOA, BEO., 340-25432.
BOA, BEO., 358-26800, vr. 1, 2, 3, 4.
BOA, BEO., 363-27189, vr. 1, 3, 9.
BOA, DH.MKT., 1364-43.
BOA, DH.MKT., 1398-64.
BOA, DH.MKT., 1406-34.
BOA, DH.MKT., 1465-69.
BOA, DH.MKT., 1535-76.
BOA, DH.MKT., 1537-86.
BOA, HR. MKT., 354-1, vr. 1, 3.
BOA, HR.İM., 79-71.
BOA, MV., 225-65.
BOA, Y.A.HUS., 216-90.
BOA, Y.A.HUS., 265-100.
BOA, Y.A.RES., 7-61, vr. 4, 7.
BOA, Y.PRK.PT., 9-94, vr. 1, 2.

Telif-Tedkik Eserler

- Aykara, Güleser. “Ülkemizde Yabancı Devlet Postaları ve Posta Uzmanları II” *PTT Dergisi*, no. 27 (Ocak 1985).
- Bilsel, Mehmet Cemil. *Lozan* (İstanbul: Ahmet İhsan Matbaası, 1933).
- Buyan, Sakin. “Posta Tarihi ve Postalarımız” *T C Münakalat Vekaleti PTT Dergisi*, no. 2/13 (Haziran 1939).
- Demir, Tanju. “Salih Zeki ve Ecnebi Postahanelerinin Kaldırılması Konusundaki Görüşleri” *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, no. 7/1 (2005).
- Demir, Tanju. *Türkiye’de Posta Telgraf ve Telefon Teşkilatının Tarihsel Gelişimi (1840-1920)* (Ankara: PTT Genel Müdürlüğü, 2005).
- Düstur*, Tertip 1, Cilt 2.
- Elmacı, Mehmet Emin. “I. Dünya Savaşı ve Kapitülasyonların Kaldırılmasının Sonuçları” *Türkler*, Cilt: 14, (İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları, 2002).
- Ertuğrul, Cafer. “Osmanlı Postalarının Yabancı Postalara Karşı Savaşı” *Türkiye’de Pul ve*

Pulculuk, Yıl 1, no. 7, (Ekim 1982).

Eskin, Şekip. “Türk Posta Tarihi” *T C Münakalat Vekâleti PTT Dergisi*, no. 4/39 (Ağustos 1941).

Günseli, Kamuran. “Levant Şark Postaları” *Türk Pulculuğu*, no. 3/13 (Mayıs 1977).

İbnü’z-zıya Ahmed Reşid. “Memleketimizde Ecnebi Postahaneleri” *İstişare*, no. 16 (1 Kanun-ı Sani 1324).

Kuyaş, Salih. “Türk Posta Tarihi Üzerine: Pul Öncesi Posta Damgaları ve İlk Osmanlı Postaları” *Tarih ve Toplum*, 1/1, (1984).

Kütükoğlu, Mübahat S. “Osmanlı İktisadi Yapısı” *Osmanlı Devleti Tarihi* Cilt: 2, editör: E. İhsanoğlu, (İstanbul: IRCICA, İstanbul 1999).

Meclis-i Vükela Mazbataları, MV., 75-103, 3.5.1311.

Rizi, Edvin. “Levant Postaları ve Türkiye’nin Bunlara Karşı Savaşı” *Yeni Koleksiyon*, no. 1, (Ekim-Kasım 1978).

Rizi, Edvin. “Levant Postaları ve Türkiye’nin Bunlara Karşı Savaşı II”, *Yeni Koleksiyon*, no. 8, (Ocak 1980).

Say, Yağmur. “Haberleşmenin Gelişimi ve Türk Postası” *PTT Dergisi*, no. 87 (Şubat 1990).

Semerci, Muharrem. “Posta Tarihinde Şark Postaları”, *PTT Dergisi*, no. 103, (Haziran 1991).

Yazıcı, Nesimi. “Tanzimat Dönemi Osmanlı Haberleşme Kurumu” *Yeni Türkiye*, no. 32 (2000).

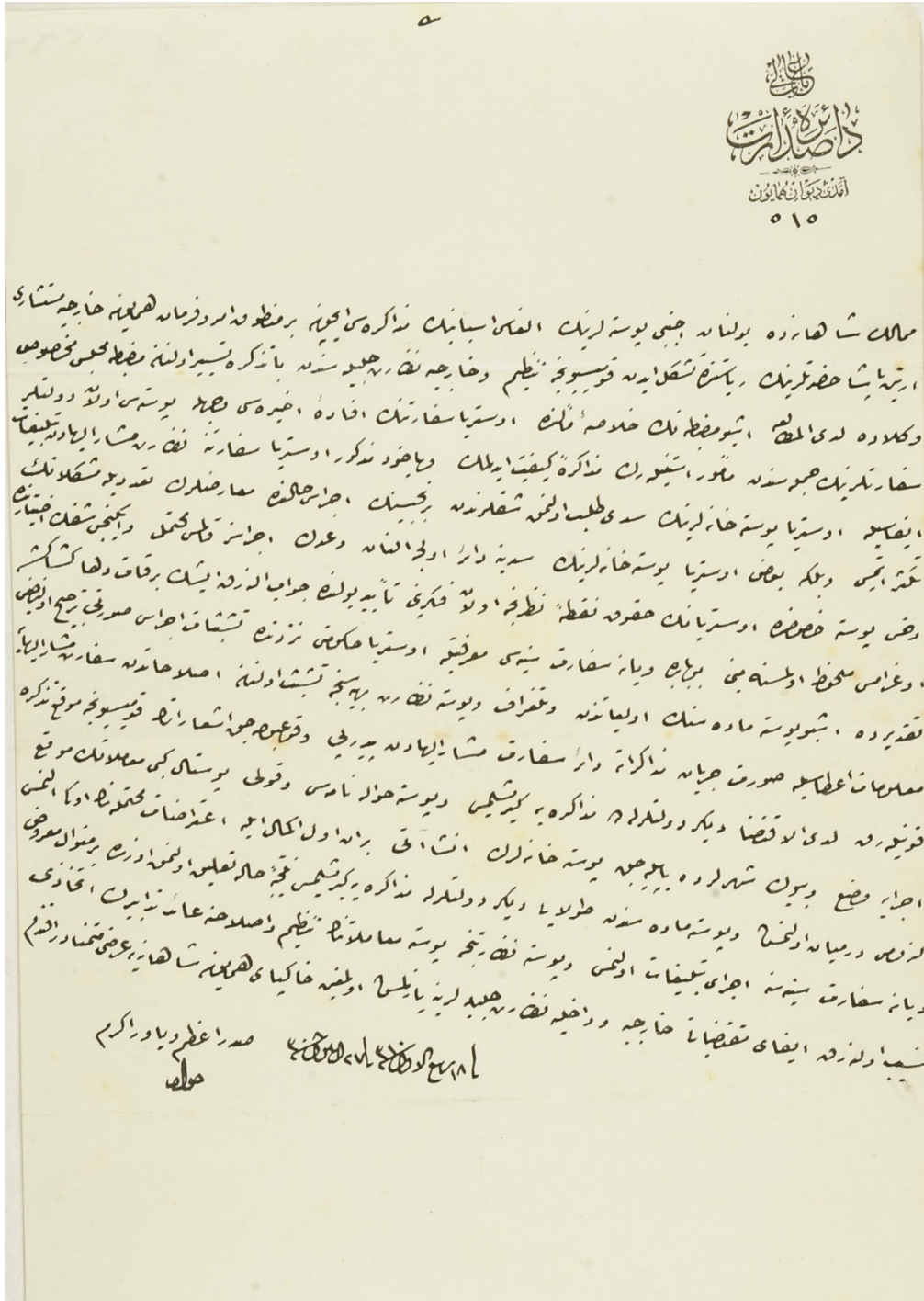
Yurtsever, Ersin. “Osmanlı İmparatorluğu’nda Yabancı Postaneler” *Türkiye’de Pul ve Pulculuk*, no. 2/4-5 (15 Şubat 1984).

Yurtsever, Ersin. “Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Postalar” *Türkiye’de Pul ve Pulculuk*, no. 9, (Ocak 1983).

Yurtsever, Ersin. “Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Postalar” *Türkiye’de Pul ve Pulculuk*, no. 3/1-2, (15 Nisan 1984).

SEÇİLMİŞ BELGELER

BOA, Y.A., HUS, 260-100

Bâb-ı ‘Âlî; Dârü’s-Sa‘âdet; E’âlî-i Divân-ı Hümâyûn; 515

Memâlik-i Şâhâne’de bulunan ecnebî postalarının ilgâsı esbâbının müzâkeresi için ber mantûk emr ü fermân-ı hümâyûna hâriciye müsteşârı Artin Paşa Hazretleri’nin riyâsetinde teşekkül iden komisyonca tanzîm ve hâriciye nezâreti celîlesinden bâ-tezkire teşyîd olunan mazbata meclis-i mahsûs-ı vükelâda lede’l-mütâlâ‘a iş bu mazbatanın hülâsa-i me’alinde Avusturya sefâretinin ifâde-i âhiresi vechle postası olan devletler sefâretlerinin cümlesinden me’mûr isteyenlerin müzâkere-i keyfiyet idilmek veyâhud Avusturya sefâretine nezâret-i müşârü’n-ileyhâdan tebligât ilgâsıyla Avusturya postahânelerinin sedd-i taleb olunmak şıklarından birincisinin icrâsı halinde mu‘ârizların ta‘addüdüyle müşkilâtın teksîr itmiş ve belki ba‘zı Avusturya postahânelerinin seddine dâ’ir evvelce alınan du‘adan icrâsız kalmış muhtemel ve ikinci şıkkın ihtiyârında dahi posta husûsunda Avusturya’nın hukûk-ı nokta nazarınca olan fikrini te’yîd yolunda cevâb olunarak işin bir kat daha keşâ-keş uğraması melhûz olmasına mebnî bu bâbda Viyana sefâret-i seniyyesi ma‘arifetiyle Avusturya Hükümeti nezdinde teşebbüsât-ı icrâsı sûreti tercîh olunacağı takdîrde iş bu posta maddesinin evveliyatından ve telgraf ve posta nezâret-i behiyyesince teşebbüs olunan islahâtdan sefâret-i müşârü’n-ileyhâya mu‘âmelât-ı i‘tâsıyla sûret-i ceryân-ı müzâkerâta dâ’ir seferât-ı müşârü’n-ileyhâdan peyder-pey vuku‘u bulacak iş‘ârâtın komisyonca muvakki‘-i tezkire konularak lede’l-iktizâ diğer devletlerle de müzâkereye girişilmiş ve posta havâle-nâmesi ve koli postalı gibi mu‘âmelâtın muvakki‘-i icrâyaya vaz‘ ve büyük şehirlerde yapılacak postahânelerin inşâatı biran evvel ikmâl ile i‘tirâzât-ı muhtemelenin evvelki alınması lüzûmu der-miyân olunmuş ve posta maddesinden dolayı diğer devletlerle müzâkereye girişilmesi nefîce-i hâla ta‘allik olunmak üzere ber-minvâl-i ma‘rûz Viyana sefâret-i seniyyesine icrâ-yı tebligât olunması ve posta nezâretince posta mu‘âmelâtının tanzîm ve islâhına ‘â’id tedâbirin ittihâzı tensîb olunarak ifâ-yı takrîzâtı hâriciye ve dâhiliye nezâret-i celîlelerine yazılmış olmağla hâk-i pâ-yı hümâyûn-ı şâhâneye ‘arz-ı mütemannâdır efendim.

Fî 18 Rebi‘ü’l-evvel sebe 310. Fî 27 Eylül sene 308

Sadr-ı ‘Âzam ve Yâver-i Ekrem; İmza

Bâb-ı ‘Âlî ;Dârü’s-Sa‘âdet

Postalara dâ’ir ‘arz û takdîm kılınan tezkîre-i husûsiye-i senaverî manzûr-ı ‘âlî olarak posta nezâreti mu‘avinliği için Fransa’dan münâsib bir zâtın celbi tarz-ı eşref-i cenâb-ı mülûkânedan Fransa sefirine tebliğ buyurulmuş olduğunda senâverinin dahi sefir-i müşârü’n-ileyh ile bi’l-muhâbere bir me’mûrun sür‘at-i celbi esbâbına teşebbüs idilmesi ve Avusturyalıların konsolos-hânelerine ‘â’id evrâkın mahsûs-ı tâtâr ile sevk ve celbi için kangı tarihde ne vechle mazhar-ı müsâ‘ade olduklarının ve bu müsâ‘ade ne tarîk ile sevr-i isti‘mâl olunarak bugünkü hâli intâc iddiğinin ‘arz olunması emr û ferman buyurulduğu meblağ fî 20 Zi’l-hicce sebe 305 târihiyle tezkire-i husûsiye-i devletleri alındı mezkûr mu‘âvinlik için Fransa’dan münâsib ve ehl ve muktedir bir me’mûrun celbi keyfiyeti ber-mantûk emr û fermân-ı hümâyûna sefir ile söyleşilmiş ise de hükûmet-i seniyye ile Fransa Hükûmeti beyninde mu‘allak kalan ba‘zı mevâd-ı tesvîye tezyîd olamadığından şu aralık buraya mezmûr i‘tâsına hükûmet matbu‘asınca muvafakat olunmayacağı zımında bulunduğunu bir sene ile beraber Suriye’deki Cezayirîlilerin tâbi‘iyeti mes‘elesine nakl-i kelâm itmesinden ol-bâbda olan matlûbemizin kendü maksadlarının istihsâline öyle ittihâz itmek istenildiği anlaşılub ma‘-mâfih gerek bunun ve gerek Almanya sefirinin bu husûsda meşhûr ola ta‘allül ve tereddüdlere nazarân Memâlik-i Şâhâne’de ecnebi postalarının ilgâsına delâlet idecek vesâ’il-i intizâmiyeye hürmet itmek arzusunda olmadıkları anlaşılmış ve beyândan müstağnî olduğu üzere Memâlik-i Devlet-i ‘Âliyye’de müddet-i medîde ve biz ve ecnebi postaları işlemekte olarak bin sekiz yüz altmış dört senesinde nezâret-i hâriciyeden serâfetlere irsâl olunan takrîrde ecnebi postalarının ilgâsı talep idilmesi üzerine Avusturya sefâretinden virilen cevâbda bin yedi yüz seksen üç tarihinde saltanat-ı seniyye ile Rusya Devleti arasında mûnâkâde mu‘âhedenin devleteyn-i ‘âkıdeyn süferâsının istihdâm idecekleri Tatarların seyr û seferlerinin mütekâbilin te’minî ta‘ahhüdünü hâvî yetmiş altıncı maddesiyle Avusturya Devleti hakkında en ziyâde mazhar müsâ‘ade olan millet-i mu‘âmelesinin icrâsına dâ’ir devlet-i müşârü’n-ileyhâ ile mün‘akid bin yedi yüz seksen dört tarihli sened ve bunu mü‘eyyid bin yedi yüz on sekiz ve bin yedi yüz doksan bir mu‘âhedeleri mücebince Avusturya Devleti’nin Memâlik-i Şâhâne’de posta işletilmeğe salâhiyeti bulunduğu iddi‘â olunduğu gibi Avusturya postalarının bir çok zamandan berü devam itmekte bulunması bu bâbda bir çok ta‘ammül hâsıl itmekte olduğu ve Devlet-i ‘Aliyye postaları ecnebi postaları mekân-ı kâ’im olabilmek için şerâ’it-i matlûbeyi câmi‘ olmadığı beyân ve ebnâ kılınmış ve Rusya ve Fransa sefâretlerinden dahi buna yakın sûretde cevâblar alınmış olub ecnebilerin ber vech-i muharrer posta hakkındaki iddi‘âlarında istinâd itmek istedikleri mevâd-ı ‘ahdiyye ol-bâbda te’yîd-i selâhiyetlerine medâr olunamazsada Memâlik-i Şâhâne’de ta‘ammül hükmünü almış olan ecnebi postalarının külliye ilgâsı devlet postalarının cümleye emniyet bahş olacak sûretde cidden tanzîm ve ıslâha ve abest olarak bu husûs için bâb-ı ‘âlîde hâriciye müsteşârı Artin Efendi Hazretlerinin riyâseti tahtında bir komisyon teşkîliyle gerek posta idârelerinin ikmâl-i nikâyesine ve gerek posta umûrunun işbu idâreler vâsıtasıyla ceryânı hakkında sefâretlerin iftâ‘ına el-yevm hâzır-ı mesâ‘î olunmakda olub ancak bu bâbdaki tedâbir-i müttehîdenin iktizân-ı semerâtı postalar umûr û mu‘âmelâtının cümleye emniyet bahş olacak sûretde muntazaman devrânına mütevakf olduğuna ve bu da re’is-i idârenin erbâb-ı liyâkat ve mu‘âmelâtından birine tevdi‘iyle hâsıl olacağı der-kâr iken posta nâzırı efendi hazretleri had-i zâtından ashâb-ı emniyet ve ma‘lûmâtından olsa da postalar umûrunun ecnebî postalarının yerine kâ’im olacak sûretde tanzîmiyle bir hüsn-i idâreye ifrâğına muvaffak olamamakda bulunduğuna mebnî nezârete husûl maksadı te’minî kâfi bir zâtın intihâbı istizân olunmuş idilse de ol-bâbda her ne vechle emr û fermâb buyurulur ise mantûk-ı münîfi infâz olunur efendim fî 28 Zi’l-hicce sene 305. Fî 24 Ağustos sene 304.

Sadr-ı ‘Azam;Kamil